

บทที่ 4

มนุษย์กับค่านิยมและเกณฑ์ตัดสินค่านิยม

1. บทนำ

เมื่อมนุษย์เกิดแล้วดำรงชีวิตอยู่ในสังคม ย่อมมีความเชื่อถือหรือนับถือสิ่งใดสิ่งหนึ่ง เช่น ศาสนา ปรัชญา วัฒนธรรม และประเพณี ฯลฯ เมื่อยอมรับนับถือสิ่งเหล่านี้แล้วก็นำมาปฏิบัติในชีวิต เพราะเห็นว่า เป็นสิ่งที่ดีงาม มีประโยชน์ และทุกคนก็ต้องการหรือปรารถนาจึงกลายเป็นสิ่งมีคุณค่าต่อชีวิตและสังคมมนุษย์ ทำให้มนุษย์รู้จักคุณค่าและตีค่ายอมรับนับถือสืบ ๆ กันมาตามยุคตามสมัย แล้วก็เปลี่ยนแปลงไปตามกาลเวลา ด้วยเหตุนี้ มนุษย์กับค่านิยมจึงเป็นของคู่กัน และค่านิยมก็เกิดจากสิ่งที่มนุษย์นับถือตนเอง

ค่านิยมคืออะไร?

เรื่องค่านิยมนี้ มีท่านผู้รู้ได้ให้คำจำกัดความ คำว่า "ค่านิยม" แตกต่างกันไปซึ่งขอยกมากล่าวดังนี้

1. ดร. ก่อ สวัสดิพานิช กล่าวว่า คำว่า "ค่านิยม" หมายถึง ความคิด พฤติกรรม และสิ่งที่คนในสังคมใดสังคมหนึ่งเห็นว่า มีคุณค่า จึงยอมรับมาปฏิบัติตาม และหวังแทนไว้ระยะหนึ่ง ค่านิยมมักเปลี่ยนแปลงไปตามกาลสมัย และความคิดเห็นของคนในสังคม

2. พล.ร.ต. เจือ เกตุขเรฐียร ให้ความหมายว่า "ค่านิยม" คือ "สิ่งที่คนนิยมชมชอบนั้นเป็นสิ่งที่มีความดี และมีประโยชน์"

3. ดร. ไพฑูรย์ เครือแก้ว กล่าวว่า ค่านิยมของสังคม หมายถึง "สิ่งที่คนสนใจสิ่งที่คนปรารถนาจะได้ปรารถนาจะเป็นหรือกลับกลายมาเป็น เป็นสิ่งที่คนถือว่า เป็นสิ่งที่ซึ่งบังคับว่าต้องทำต้องปฏิบัติเป็นสิ่งที่คนบูชายกย่อง และมีความสุขที่จะได้เห็นได้ยินได้ฟังและเป็นเจ้าของ ค่านิยมของสังคมจึงเป็น "วิถีของการจัดรูปความประพฤติ" ที่มีความหมายต่อบุคคล และเป็นแบบฉบับของความคิดที่ฝังแน่นสำหรับยึดถือในการปฏิบัติตัวของคนในสังคม"

4. ดร. พัทธา สายหู ให้คำอธิบายว่า "ค่านิยมในสังคมวิทยา เขากำหนดให้ครองจักรวาล หมายถึง สิ่งที่มีมียึดถือประจำใจที่ช่วยตัดสินใจในการเลือก... トラバトที่มีมนุษย์ต้องเลือกตัดสินใจในการกระทำอยู่ มนุษย์จะต้องอาศัยคุณค่าประจำตัวเป็นเครื่องกำหนด แม้แต่สิ่งที่ทำจนเคยชินเป็นนิสัย... ฉะนั้น เมื่อเกิดเป็นคนแล้ว จะเลือกทำอะไรจะต้องอาศัยคุณค่าที่ตนยึดถือเป็นเครื่องกำหนดทั้งสิ้น"

5. Dictionary of Modern Sociology ถือว่า ค่านิยมคือ สิ่งที่สังคมกลุ่มหนึ่ง ๆ เห็นว่า เป็นสิ่งที่มีค่าควรแก่การกระทำ น่ากระทำ น่ายกย่อง หรือเห็นว่า ถูกต้อง

6. Kipatrick กล่าวว่า ค่านิยม หมายถึงความต้องการที่ได้รับการประเมินค่าอย่างรอบคอบ และปรากฏว่ามีค่าควรแก่การเลือกไว้ เป็นคุณสมบัติของตน

7. ดร. เพ็ญแข วจันสุนทร ได้กล่าวไว้ในหนังสือค่านิยมในสำนวนจไทยว่า ค่านิยมนั้นหมายถึง การยอมรับนับถือ และพร้อมที่จะปฏิบัติตามคุณค่าที่ตนหรือกลุ่มคนมีอยู่ต่อสิ่งต่าง ๆ ซึ่งอาจเป็นวัตถุ, มนุษย์, สิ่งมีชีวิตอื่น ๆ รวมทั้งการกระทำในด้านเศรษฐกิจ สังคม จริยธรรม และสุนทรียภาพ ทั้งนี้ โดยได้ทำการประเมินค่าจากทัศนะต่าง ๆ โดยถี่ถ้วนและรอบคอบแล้ว (หากไม่มีการประเมินค่า เพียงแต่มีความรู้สึกนึกคิดต่อสิ่งต่าง ๆ ความรู้สึกนึกคิดเช่นนั้นก็มีฐานะเป็นเพียงเจตคติที่มีต่อสิ่งนั้นเท่านั้น)

สำหรับผู้เขียน มีความเห็นว่า ค่านิยมคือ สิ่งที่มีคุณค่าควรแก่การยอมรับนับถือและนำมาปฏิบัติ เป็นสิ่งที่น่าปรารถนา เป็นสิ่งที่ดีงาม มีประโยชน์เกื้อกูลแก่ชีวิตมนุษย์ และเป็นสิ่งที่ช่วยให้มนุษย์มีชีวิตยืนยาวอีกด้วย

จากทัศนะทั้งหมดที่กล่าวมานี้ เราพอสรุปได้ว่า ค่านิยมของแต่ละบุคคลนั้นเกิดจากประสบการณ์ที่ได้รับมาไม่เหมือนกัน จึงทำให้ค่านิยมของแต่ละบุคคลผิดแผกแตกต่างกันออกไปถึงแม้ว่า จะอยู่ในวัฒนธรรมและสังคมเดียวกันก็ตาม มนุษย์เมื่อมีประสบการณ์มากขึ้น จะรู้จักปรับปรุงค่านิยมเดิมให้เหมาะสมยิ่งขึ้น ดังนั้น ค่านิยมจึงมีลักษณะไม่แน่นอน ย่อมเปลี่ยนแปลงไปตามกาลสมัยและวุฒิภาวะของบุคคล

นอกจากนี้ ค่านิยมยังเกิดจากความคิดอย่างรอบคอบ การวิเคราะห์อย่างถี่ถ้วนถึงผลที่จะตามมาในชีวิต ค่านิยมไม่เป็นเพียง เรื่องของความถูกหรือผิด ดีหรือเลว จริงหรือเท็จเท่านั้น แต่ยังรวมถึงเงื่อนไขต่าง ๆ ที่เป็นเครื่องนำพฤติกรรมในชีวิตของเราที่พบเห็นบ่อย ๆ ก็มีความ

ต้องการที่ขัดแย้งกัน การรักษาคุลยภาพ และให้หน้าหนักต่อพฤติกรรมใดพฤติกรรมหนึ่งและการกระทำที่แสดงถึงการคิดอย่างรอบคอบในด้านต่าง ๆ จนออกมาในรูปของความคิดที่ว่าสิ่งนั้น เป็นสิ่งที่ถูกต้อง ฟังปรารถนา มีประโยชน์เกื้อกูลและมีค่าควรแก่การนำไปประพฤติปฏิบัติต่อไป

เกณฑ์การตัดสินค่านิยม

เมื่อเราได้ทราบและเข้าใจเรื่องค่านิยมแล้ว ขั้นตอนต่อไปเราก็นำเกณฑ์การตัดสินค่านิยมต่าง ๆ กันว่า จะใช้มาตรฐานการอะไรบ้างมาเป็นเครื่องตัดสินค่านิยมที่เรายอมรับและนับถืออยู่

ลักษณะการตัดสินค่านิยม

การตัดสินค่านิยม เป็นการตัดสินเชิงวิพากษ์ เพราะเป็นการประเมินค่าของวัตถุที่คนเราชอบหรือพอใจ

การตัดสินค่านิยมเชิงจริยศาสตร์ เป็นการประเมินค่านิยมในการกระทำที่ดีหรือชั่ว ถูกหรือผิด ดังนั้น การตัดสินค่านิยมจึงเป็นการประเมินค่าของวัตถุหรือการกระทำโดยเทียบเคียงกับอุดมคติ มาตรฐาน หรือแบบฉบับที่สังคมยอมรับ

นอกจากนี้ ก็มีนักปรัชญาเมธี ถือว่า **การตัดสินค่านิยมเป็นวัตถุวิสัย** เพราะคนเรายังตีค่าหรือให้ความสำคัญแก่วัตถุสิ่งของอยู่ เช่น ทองคำ เพชรพลอย และเงินตรา เป็นต้น สิ่งเหล่านี้เป็นสิ่งที่คนเรายอมรับว่ามีค่า มีราคา ควรแก่การแสวงหาหรือเพิ่มพูนให้มากขึ้น ดังคำกล่าวที่ว่า **มีเงินเขานับเป็นน้อง มีทองเขานับเป็นที่ ยากจนเงินทองที่น้องไม่มี**

นักปรัชญาเมธีบางท่านก็ถือว่า การตัดสินค่านิยมเป็นจิตวิสัย เพราะค่านิยมนั้นมีความสัมพันธ์กับความชอบหรือไม่ชอบของบุคคล เช่น เมื่อเรากล่าวว่า การบำเพ็ญประโยชน์เป็นความดี หรือการแสดงความเมตตากรุณาต่อคนอื่นที่ตกทุกข์ได้ยากเป็นสิ่งที่ควรปฏิบัติ ด้วยจิตสำนึกว่าเป็นสิ่งควรทำอย่างยิ่ง เราก็มีความสุขใจ พอใจ หรือชอบใจ แต่เมื่อเรากล่าวว่า ความทารุณโหดร้ายเป็นความชั่ว เป็นสิ่งที่ไม่ควรทำ เราก็ไม่ชอบ ไม่อยากเห็นความทารุณโหดร้ายเช่นนั้น

สรุปความว่า การตัดสินค่านิยมไม่ได้ขึ้นอยู่กับความชอบของบุคคลอย่างเดียว แต่ขึ้นอยู่กับคุณภาพของวัตถุด้วย การตัดสินค่านิยมจึงเป็นทั้งจิตวิสัยและวัตถุวิสัย ที่เป็นจิตวิสัย เพราะขึ้น

อยู่กับคุณภาพของวัตถุและการกระทำ ดังนั้น การถือว่า การตัดสินค่านิยมเป็นจิตวิสัยหรือวัตถุวิสัยล้วน ๆ เพียงอย่างเดียว เป็นการไม่ถูกต้อง แต่ที่ถูกต้องที่สุดคือ เป็นทั้งจิตวิสัยและวัตถุวิสัยรวมกัน

นอกจากนี้ การตัดสินค่านิยมยังขึ้นอยู่กับทัศนคติและความสนใจของบุคคลอีกด้วย ซึ่งมีทัศนะให้เราพิจารณาอยู่ 3 ทัศนะ คือ

1. ทัศนคติที่ว่าชอบหรือไม่ชอบ ไม่ตรงกับค่านิยมที่แท้จริงเสมอไป
2. ทัศนคติที่ว่าชอบหรือไม่ชอบเกิดจากคุณภาพของ ค่านิยมใน วัตถุ ไม่ใช่เกิดจาก เนื้อแท้ของค่านิยม
3. ทัศนคติที่ว่าชอบหรือไม่ชอบ หรือความสนใจอยู่ที่ต้นกำเนิดและเนื้อแท้ของค่านิยมเกี่ยวกับสิ่งนั้นหรือเรื่องนั้น

อนึ่ง เมื่อบุคคลประสบปัญหาในสถานการณ์ที่มีความเครียด เขาย่อมตัดสินและประเมินค่าสถานการณ์ให้เป็นปกติ การประเมินค่าย่อมสัมพันธ์กับสถานการณ์อันซับซ้อนในชีวิตและเปลี่ยนแปลงไปตามสถานการณ์ จึงกล่าวได้ว่า การประเมินค่าขึ้นอยู่กับความเปลี่ยนแปลงของสังคม

ค่านิยมในชีวิตและสังคมไทย

เมื่อเราได้ศึกษาเกณฑ์การตัดสินค่านิยมเข้าใจกันแล้ว เราลองมาศึกษาถึงค่านิยมในชีวิตและสังคมไทยดูบ้าง เพื่อจะได้รู้ซึ่งถึงค่านิยมในชีวิตและสังคมไทยในอดีตและปัจจุบันว่ามีการยอมรับนับถือและปฏิบัติกันอย่างไรบ้าง ซึ่งเรื่องนี้ เราพอจะศึกษาได้จากสำนวนภาษา ภาษิต และวัฒนธรรมอันเป็นวิถีแห่งการดำเนินชีวิตของคนไทยในสังคมอีกด้วย อะไรบ้างที่คนในสังคมไทยยึดถือและปฏิบัติจนกลายเป็น **"ค่านิยม"** ได้จากสุภาษิตสำนวนและคำพังเพยที่พูดสืบทอดกันมาตั้งแต่โบราณกาล

ดร.พนัส หันนาคินทร์ ได้กล่าวไว้ว่า "ค่านิยมของคนไทย หมายถึงค่านิยมที่คนไทยส่วนใหญ่มีความเชื่อถือและปฏิบัติตาม ๆ กันเป็นระยะเวลาอันยาวนาน ได้ผ่านการตรวจสอบในทางปฏิบัติของคนทั้งชาติว่า เป็นของดีงามและได้ยึดถือปฏิบัติสืบเนื่องกันมาจนเกิดเป็นลักษณะนิสัยประจำชาติ อย่างไรก็ตาม ค่านิยมเหล่านี้บางอย่างก็เป็นปัจจัยเกื้อกูลความเจริญในทางส่วนตัวและความเจริญของชาติ บางค่านิยมก็เป็นอุปสรรคต่อการสร้างความเจริญให้ทันสภาพการณ์ของโลก

ดังนั้น จึงเป็นหน้าที่ของเราที่จะต้องพิจารณาเพื่อปรับปรุงค่านิยมของตัวเอง

เมื่อพิจารณาแล้ว ก็พอสรุปได้ว่า สุภาชิต สำนัก เป็นพฤติกรรมส่วนหนึ่งของคนในสังคม ดังนั้น สุภาชิตและสำนักก็อาจบอก **"ค่านิยม"** ของคนในสังคมได้

ตัวอย่างที่ยกมาสนับสนุน **"ค่านิยมของคนไทย"** จากสุภาชิตและสำนักเป็นเพียงตัวอย่างโดยสังเขป ถ้าสนใจขอให้ค้นคว้าเพิ่มเติมได้จากหนังสือที่มีรายชื่อในบรรณานุกรมเท่าที่เรารวบรวมมาพอจะแสดงให้เห็นว่า **"คนไทยมีค่านิยม"** ดังต่อไปนี้

1. **ยึดหลักจริยธรรมและคุณธรรมคำสอนตามแนวปรัชญาของพุทธศาสนา** มีสุภาชิตและสำนักที่ได้พบแสดงให้เห็นอย่างชัดเจนว่า คนไทยยอมรับเอาปรัชญาคำสอนของพุทธศาสนา เข้าไว้ในจิตใจชนิดที่เรียกว่า ผั่งลึกลงไปอย่างแน่นแฟ้น เกือบจะเรียกได้ว่า คำสอนของพุทธศาสนา ได้กลายเป็นค่านิยมของคนไทยแทบทั้งสิ้น ดังตัวอย่าง

1.1 เรื่องความไม่ประมาท

พระพุทธเจ้าได้ทรงตรัสให้พุทธศาสนิกชนทั้งหลายใช้ชีวิตไปด้วยความระมัดระวังไม่ให้ประมาท คือ มีสติอยู่ทุกเมื่อก่อนพูดก่อนคิดและก่อนทำต้องมีสติ และได้ทรงแสดงโทษของความประมาทไว้ว่า **"ความประมาทเป็นทางแห่งความตาย ผู้ประมาทแม้มีชีวิตอยู่ก็เหมือนตายแล้ว"** คือ ตายจากคุณความดีที่จะพึงได้รับ สำนักและภาชิตไทยที่ยกมาพอสังเขปข้างล่างนี้ล้วนตีความเกี่ยวกับการเตือน ณะ หรือห้ามปราม ไม่ให้ประมาททั้งสิ้น คนไทยได้สอนลูกหลานทั้งโดยตรงและโดยอ้อม สืบมาเป็นเวลาหลายชั่วคน เช่น

- ชี้ข้างอย่าวางขอ หมายถึง คนชี้ข้างแต่วางขอเสีย ไม่คอยสับข้างไว้ข้าง ก็ยอมจะอาละวาดได้ฉับใจ เปรียบผู้มีคนปกครองมาก ถ้าปล่อยปละละเลยไม่คอยว่ากล่าวตักเตือน คนในปกครองก็ยอมจะหาเชิงกำ เริบสีก เหมไม่เกรงกลัวฉับนั้น

- จอดเรือไม่คู้ท่า ชีม้าไม่คู้หาง หมายถึง ไม่คู้ท่าคู้หางให้เรียบร้อยเสียก่อนแล้ว จอดเรือ ชีม้า หรือทำการอื่น ๆ

- อย่าไว้ใจทาง อย่าวางใจคน หมายถึง อย่าเชื่อใจคนง่าย ๆ หรือหลงเชื่อโดยไม่พิจารณา

- ปลั่งปากเสียศีล ปลั่งตีนตกต้นไม้ หมายถึง พูดมากปากไวทำให้เสียศีล เสียสัตย์ ขึ้นต้นไม้ไม่ระมัดระวังตีนก็ตกต้นไม้

- กัณฑ์ว่าแก้ หมายถึง จะทำอะไรป้องกันไม่ให้เกิดความเสียหายในภายหลังโดยไม่ต้องเสียเวลามาแก้ไข

- คนล้มอย่าข้าม
- ต่วนน้กมักสะคุต หยุตนักมักข้า
- อย่าคบคนจร หมอนหมิ่น

1.2 ปรัชญาของพุทธศาสนา สอนให้ทำความดี หาความสุข ความสงบจากใจตนเอง สอนเรื่องกรรมดี ใครทำอะไรจะได้สิ่งนั้นตอบแทน เช่น

- คนดีตกน้ำไม่ไหล ตกไฟไม่ไหม้
- สวรรค์ในอก นรกในใจ
- แพ้เป็นพระ ชนะเป็นมาร
- หว่านพืชเช่นใด ได้ผลเช่นนั้น

2. ยกย่องอำนาจ ยศศักดิ์ ซาติวุฒิ ตำแหน่ง ฐานานุรูป และเผ่าพันธุ์ เมื่อเราสังเกตและวิเคราะห์ดูแล้ว จะเห็นได้ชัดว่า คนไทยนั้นนับถือยกย่อง ผู้มีอำนาจวาสนา ยศฐาบรรดาศักดิ์ อยู่มาก เทบจะกล่าวได้ว่า สังคมไทยเป็นสังคมที่แบ่งชั้นวรรณะ อาจแบ่งโดยความรู้สึก มิใช่แบ่งโดยลักษณะทางรัฐศาสตร์ หรือเหตุผลอื่น และยังยอมรับระบบเจ้าขุนมูลนายอย่างเต็มใจ ดังจะเห็นได้จากสำนวนและภาษิตดังต่อไปนี้

- สำเนียงส่อชาติ มารยาทส่อสกุล
- ตระกูลส่อชาติ มารยาทส่อตัว
- ลูกไม้หล่นไม่ไกลต้น
- คูช้างให้คูหาง คูนางให้คูแม่
- ทนামแหลมไม่ต้องมีใครเสียม

3. ยกย่องผู้มีอาวุโส ครูบาอาจารย์ นักปราชญ์ ผู้รู้ และสนับสนุนการเล่าเรียนวิชาการศึกษาอบรมของกุลบุตร

จากสำนวนข้างล่างนี้ จะเห็นได้ว่า สังคมไทยเคารพผู้ใหญ่ และนับถือยกย่องครูบาอาจารย์ เสมอบิดามารดา มักไม่นับถือความคิดของเด็ก คนไทยยกย่องคนมีอายุหรือ "ผู้เฒ่า

สูงอายุ" เคารพคุณวุฒิ และวัยวุฒิ ผู้ใดไม่มีสัมมาคารวะต่อผู้ใหญ่ถือว่า "ไม่ดี" จะไม่มีความเจริญก้าวหน้าสืบไปเบื้องหน้า เรามักกราบไหว้เคารพผู้ใหญ่

นอกจากนี้ บรรพบุรุษไทยยังได้อบรมสั่งสอนลูกหลานให้เห็นคุณค่าของการศึกษาหาความรู้เรียกว่า "เรียนวิชา" เป็นอย่างดี ให้ยึด "ครู" เป็นแบบอย่าง ถ้าไม่ปฏิบัติตาม "รอยครู" เรียกว่า "นอกครู"

ดังจะเห็นได้จากสำนวน ดังนี้

- เดินตามผู้ใหญ่ หมาไม่กัด
- เป็นลูกศิษย์ อย่าคิดล้างครู
- อานม้าร้อนมาก่อน
- เป็นผู้น้อยคอยประนมกร
- คบเด็กสร้างบ้าน คบหัวล้านสร้างเมือง
- กับผู้น้อยคอยเผื่อแผ่ กับผู้แก่คอยนอบน้อม

ว่าด้วยการศึกษาอบรมและสนับสนุนการเรียน

- บัญญา เป็นทรัพย์ มีวิชาเหมือนมีทรัพย์อยู่นับแสน
- เมื่อน้อยให้เรียนวิชา ให้หาสินเมื่อใหญ่
- สิบรู้ไม่เท่าชำนาญ (ถือประสบการณ์เป็นหลัก)
- ไม้อ่อนค้ดง่าย ไม้แก่ค้ดยาก
- รักวัวให้ผูก รักลูกให้ตี
- อย่าชิงสุกก่อนห่าม

4. นิยมความสุภาพอ่อนโยน ไม่ชอบความก้าวร้าวมุทะลุ ไม่คัดค้านหักหาญน้ำใจกัน มีความเมตตากรุณา และเอื้อเฟื้อ

ค่านิยมอันหนึ่งของคนไทยที่เห็นได้ชัด คือ ความเป็นผู้ดี คนไทยส่วนมากมักเป็นคนสุภาพ อ่อนโยน มีมารยาทดี ไม่ชอบความก้าวร้าวมุทะลุ มีผู้กล่าวว่า คนไทยมีคุณสมบัติเป็นนักการทูตมาแต่กำเนิด พุทธจันนิมवल ไม่หักหาญคัดค้านน้ำใจซึ่งกันและกัน นอกจากนี้ ยังรับเอาหลักธรรมในพุทธศาสนาเข้ามาประพฤติกิปฏิบัติ คุณธรรมอย่างหนึ่งของคนไทย คือ ความเมตตา กรุณา เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่

คุณธรรมดังกล่าวนี้ ได้กลายมาเป็นค่านิยมในสังคมไทย "ทำให้คนไทยเป็นคนสุภาพอ่อนโยน ไม่มีกิริยาจากก้าวร้าวผู้อื่น รู้จักผ่อนสั้นผ่อนยาว ไม่ชอบการมีเรื่องมีราว สังคมไทยโดยเฉพาะอย่างยิ่งในชนบทชอบอยู่กันอย่างสงบอย่างพี่น้อง ไม่ถือเอาถือเรา มีอะไรก็แบ่งปันกันกินหรือมีเรื่องราวอะไรก็ค่อยพูดค่อยจากัน ไม่เชือดเฉือนตัดรอนกันง่าย ๆ

ตัวอย่างที่เห็นได้จากสำนวนและภาษิต คือ

- บัวไม่ให้ช้ำ น้ำไม่ให้ขุ่น
- อย่าปากปราศรัย น้ำใจเชือดคอ
- กล้านักมักบิ่น หาดูนักมักม้วย
- อย่าหักค้ำพรว้าด้วยเข่า
- อย่าแกว่งเท้าหาเสี้ยน
- น้ำพึ่งเรือ เสือพึ่งป่า (แสดงความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ถ้อยทีถ้อยอาศัยกัน)
- อ่อนหวานนามิตรลั่นเหลือ, หยาบบ่มีเกลอกรายเกลื่อนไถล

5. ชอบชีวิตง่าย มีความพึงพอใจในการเป็นอยู่ตามอัธยาศัย ชอบแสวงหาความสุขจากความกลมกลืน

ข้อนี้ ได้รับอิทธิพลมาจากคำสอนในพุทธศาสนา เพราะพุทธศาสนาสอนให้คนไทยมีความพอใจ มีความยินดีในการได้สิ่งใดสิ่งหนึ่งตามฐานะ ภาวะ เพศ วัยของตนเอง นอกจากนี้ยังสอนให้มีความพอใจในภาวะความเป็นอยู่ของตนอีกด้วย เมื่อเรามีความพอใจแล้ว การดำรงชีวิตจึงไม่มีปัญหา ปัญหาเกิดเพราะเรามีความโลภ อยากได้ อยากมี อยากเป็นเกินขอบเขตความรู้ความสามารถของตน การรู้จัก "พอ" เป็นความสุขใจอย่างหนึ่งของคนไทย ดังที่พระเทศน์ว่า "ถ้าคนไม่รู้จัก "พอ" ดูกที่เต็มไปด้วยเงิน ก็ไม่มีประโยชน์อะไร" หรือ คำกล่าวที่ว่า "จนไม่รู้จักเจียม มิไม่รู้จักพอ" ก็เป็นความทุกข์ของชีวิตอย่างมหันต์ ดังนั้น "ความสุข จึงอยู่ที่ความพอใจ" ขอให้ดูภาษิตและสำนวนต่อไปนี้

- ความพอใจเป็นทรัพย์อย่างยิ่ง
- นกน้อยสร้างรังแต่พอตัว (พอใจตามความสามารถ)
- ตามมี ตามเกิด (พอใจตามที่ได้และมีตามสภาพ)

- ตักน้ำใส่กะโหลกชะโงกดูเงา (ดูฐานะของตนเอง)
- เห็นข้างขึ้น อย่าขึ้นตามข้าง
- ขึ้นควายขึ้นแก้งไม่เหมือนกัน แต่ที่พระจันทร์ดวงเดียวกัน (เพลงลูกทุ่งสมัยใหม่)

6. รักหน้า รักเกียรติ ชอบความมีหน้ามีตา เรื่องรักงาน รักเกียรติยศ รักศักดิ์ศรี

คนไทยถือเป็นเรื่องสำคัญมาก จะไม่ยอมให้คนมาดูถูกดูหมิ่นได้ เพราะคนไทยเป็นคนมีศักดิ์ศรี ยอมตายเพื่อเกียรติศักดิ์ได้ หรือยอมหมดเปลืองชายเนื้อชายตัวเพื่อ "กู่หน้า" ก็มีอยู่มาก คนไทยจะยอมตายเสียดีกว่า เสียชื่อหรืออยู่อย่างไม่มีเกียรติ (ตายในที่นี้อาจจะลาออกจากการเป็นสมาชิกของสังคมเท่านั้นก็ได้ เช่น หนีไปอยู่ต่างประเทศ ไม่สมาคมกับใครก็ดี ถ้าเสียชื่อแล้ว) หรือแม้แต่ตนเองไม่มีทรัพย์ก็จะหาถ้อยมาเพื่อ "รักษาหน้า" ตนเองก็มีมาก ดังจะเห็นได้ชัดจากตัวอย่างต่อไปนี้

- เสียชื่ออย่าเสียสัตว์
- ชายผ้าเอาหน้ารอด
- กู่หน้า งามหน้า (พอ ๆ กับชายหน้า)

7. กตัญญูทเวที คุณธรรมนี้ ถือเป็นค่านิยมของคนไทย ได้จากการวิเคราะห์ คูสำนวนภาษิตต่าง ๆ ของไทย คนไทยถือว่า ผู้ใดมีบุญคุณเราต้องมีหน้าที่ตอบแทน

น้ำใจไมตรีตอบ คนไม่กตัญญูถือว่า เป็นคนไม่ดี ไม่มีผู้คบหาสมาคมด้วย ดังนั้นคนไทยจึงมักสอนลูก สอนหลานให้ยึดมั่นในความกตัญญูทเวทีเสมอมา จนกลายเป็นค่านิยมอย่างหนึ่ง ขอให้สังเกตสุภาษิตต่อไปนี้

- อย่ากินบนเรือน ชีรคนหลังคา
(อกตัญญู อาศัยเขาแล้วยังทำให้เขาเดือดร้อน)
- ทำคุณบูชาโทษ โบริตสัตว์ไต่บาบ
- คุณข้าวแดงแกงร้อน
- เพื่อนเราเผาเรือน
- คนทรพี
- ข้าสองเจ้าบ่าวสองนาย (ห้ามคบ เพราะถือว่าไม่กตัญญูต่อนายคนเก่ามารับใช้นายคนใหม่)

8. **เทิดทูนกษัตริย์** สถาบันกษัตริย์ เป็นสถาบันสูงยิ่งในความรู้สึกของคนไทย อาจจะเป็นเพราะว่ากษัตริย์ไทยนั้นทรงเป็น "ผู้นำ" ในทุกทาง ในอดีตก็เป็นแม่ทัพออกหน้าทหารในการรบกับศัตรู ทำหน้าที่เป็นทั้งพ่อ และผู้ปกครองลูก คือ โพร่ฟ้าประชากร คนไทยจึงรักและเทิดทูนกษัตริย์ฝังแน่นลงไป ในสายเลือด รักและเคารพกษัตริย์เพราะถือว่า ท่านได้ประกอบคุณความดีสิ่งใดเป็นของกษัตริย์คนไทยก็เคารพบูชา เพราะถือว่าเป็นของสูง ค่านิยมนี้ได้สืบทอดกันมาหลายชั่วอายุคน

พระมหากษัตริย์ของไทยทุกพระองค์ก็ทรงเป็นแบบอย่างในคุณงามความดีทุกด้านแก่อาณาประชาราษฎร์ ทรงเป็นศูนย์รวมแห่งความรัก ความหวังของคนไทยทั้งชาติ จนมีผู้กล่าวว่า สถาบันกษัตริย์เป็นสถาบันเดียวที่หนักแน่นมั่นคงที่สุดของชาติไทยเวลานี้ ยากที่จะมีใครมาลบหลู่ได้

ดังจะสังเกตได้จากสำนวนและสุภาษิตที่ยกมาสนับสนุนดังนี้

- กษัตริย์ คือ สมมติเทพ (คือ เทวดาโดยสมมติ)
- กษัตริย์ตรัสแล้วไม่คืนคำ (ทรงมีสัจจะ)
- เจ้าเคียดอย่าเคียดคอบ นอนบบใจบริสุทธิ์
- ฟ้าสูงแผ่นดินต่ำ

9. **รักพวกพ้องใจนักเลง** ค่านิยมความรักพวกพ้องของคนไทยนั้น จะเห็นได้ชัดว่า คนไทยเป็นคนรักพวกพ้องน้องพี่ ทำอะไรต้องนึกว่าเป็น **พวกเดียวกัน**" ก่อนเสมอ ตั้งแต่ความสัมพันธ์ในครอบครัวไปถึงวงการงานและระดับสังคมใหญ่

ตัวอย่าง ในครอบครัวชนบทพี่น้องคนหนึ่งคนใดมีอาชีพเป็นหลักฐานมั่นคง มีฐานะทางเศรษฐกิจ ต้องช่วยเหลือจนเจือญาติมิตรนำมาเลี้ยงดูหรือปลูกฝังต่อไป หากไม่ทำเช่นนั้นจะถูกประณามว่า **"ไม่รักพวกพ้องหรือกรณีในวงการงาน "ถ้าพวก"** ทำความผิดก็วิ่งเต้นช่วยเหลือกันเต็มกำลัง เพื่อให้หนักกลายเป็นเบาไปได้

ลักษณะความสัมพันธ์ในระบบ "พวกพ้อง" นี้ เมื่อเรานำระบบสากลมาใช้ทำให้เสียคือ **"เสียทั้งสองทาง"** ถ้าจะรักระเบียบตามตัวอักษรก็ต้องทิ้ง **"พรรคพวก"** มีกรณีดังปรากฏอยู่เสมอในหน่วยงาน มีผู้วิจารณ์ค่านิยมนี้ ทำให้ระบบงานของไทย ไม่ได้มาตรฐานสากล การจะเข้าทำงานต้องมี "เส้น" มี "สาย" ดังนี้ เป็นต้น

ขอให้สังเกตและวิเคราะห์คุณสมบัติต่อไปนี้

- เลือดข้นกว่าน้ำ, เส้นหม้อยู่ไกล เส้นใหญ่อยู่กรุง
- หยิกเล็บก็เจ็บเนื้อ, ปลาช้องเดียวกัน
- เป็นทองแผ่นเดียวกัน
- เพื่อนร่ำหัวบ้าน อयरาบให้ร้าว
- เรือล่มในหนองทองจะไปไหน

10. **รู้จักที่ต่ำที่สูง ความเกรงใจ ความอดกลั้น** คุณธรรมเรื่องความเกรงใจ ความมีมารยาท และความเป็นคนอดกลั้นของคนไทยนั้น มีค่านิยมอย่างหนึ่ง คนไทยมักจะเจียมตนระวังตัว ไม่อาจเอื้อมในสิ่งที่สูงเกินศักดิ์ ยอมรับสภาพของตนโดยดี และไม่มีความขัดแย้งมากนัก นอกจากนี้ ก็มีความเกรงใจผู้อื่น และเมื่อมีอะไรเกินเลย คนไทยมักอดกลั้นได้โดยถือว่า **"ไม่เป็นไร"** หรือ **"หวานอมขมกลืน"** ได้เสมอ ไม่มีปฏิกริยารุนแรง โปรดสั่งเกตสุภาชิตและคำพังเพยต่อไปนี้

- น้ำชุ่มไว้เน น้ำใสไว้เนอก
- ตักน้ำใส่กะโหลก ชะโงกกูเงา (เตือนให้รู้จักตนเอง)
- หวานอมขมกลืน (ให้อดกลั้น)
- อย่าด่มน้ำลายรดฟ้า (จะโดนหน้าตนเอง)
- นิมหากาเลเหมือนเหน้า ไม่ชอกช้ำเหมือนเอามีดมารีดหิน (ให้อดกลั้นหรือวางเฉย)
- เป็นกระต่ายอย่าหมายจันทร์
- อย่าเอื้อมเด็ดดอกฟ้า

11. **รู้จักประสานประโยชน์และประนีประนอม** การประสานประโยชน์และการประนีประนอมเข้าหากัน เป็นค่านิยมอย่างหนึ่งของคนไทย คนไทยรู้จักว่า เมื่อไรควรทำอะไรได้ดีที่สุด เกือบจะเป็นธรรมชาติ เช่น ภาษิตที่ว่า **"น้ำเชี่ยวอย่าขวางเรือ"** บอกให้เรารู้ว่า การกระทำสิ่งใดนั้น ต้องรู้จักจังหวะและโอกาส มิฉะนั้น อาจเป็นอันตรายได้ด้วย ค่านิยมอันนี้ ทำให้ชาติไทยอยู่รอดมาได้เสมอ เพราะบรรพบุรุษของเรารู้จักประนีประนอม ประสานประโยชน์ รู้จักฟังพาวาอาศัยซึ่งกันและกัน

โปรดสังเกตสำนวนและภาษาที่ต่อไปนี้

- น้ำเชี่ยวอย่าขวางเรือ
- น้ำพึ่งเรือ เสือพึ่งป่า
- นี้น้ำไหนร้ายคือน้ำนั้น
- นายพึ่งบ่าว เจ้าพึ่งข้า
- น้ำน้อยย่อมแพ้ไฟ
- นอนสูงให้นอนคบ้ำ นอนต่ำให้นอนหงาย

12. ให้ความสำคัญแก่บุรุษมากกว่าสตรี จากภาษาที่ว่า "ชายข้าวเปลือก หญิงข้าวสาร" และ "ผิวเป็นข้างเท้าหน้า เมียเป็นข้างเท้าหลัง" ทำให้เรามองเห็นว่า สังคมไทยก็เช่นเดียวกับสังคมโลกตะวันออกหลาย ๆ ประเทศ ซึ่งมีค่านิยมเชิดชูยกย่องบุรุษมากกว่าสตรี จะเห็นได้จากตำแหน่งหน้าที่สำคัญ ๆ คนไทยยังไม่ยอมให้สตรีเป็นได้ เราถือว่าผู้ชายคือข้างเท้าหน้า ผู้หญิงเป็นข้างเท้าหลัง เมื่อเกิดภัยอันตรายผู้ชายต้องออกหน้า เพราะมีหน้าที่ปกป้องคุ้มครองผู้หญิง มาในสมัยปัจจุบัน ได้มีการต่อสู้เพื่อสิทธิของสตรีให้เท่าเทียมบุรุษ แต่ก็ยังเป็นกฎหมายในความรู้สึกผู้หญิงไทยแท้ ๆ ยอมที่จะเป็นข้างเท้าหลังโดยสมัครใจ และไม่รู้สึกว่า ถูกกดขี่แต่อย่างใด โปรดสังเกตภาษาที่ต่อไปนี้

- ผิวเป็นข้างเท้าหน้า เมียเป็นข้างเท้าหลัง
- ชายข้าวเปลือก หญิงข้าวสาร
- ผู้ชายพายเรือ ผู้หญิงยิงเรือ
- ผู้หญิงเหมือนดอกไม้ ผู้ชายเหมือนแมลง
- ศาลานารี วิถี คงคา ไม่เป็นเคนใคร

หมายเหตุ ค่านิยมนี้ จะมีเห็นเด่นชัดในสุภาษิตสอนหญิง

13. ยอมรับธรรมชาติ หรือ เคารพกรรม เนื่องจากคนไทยนับถือศาสนาพุทธ คำสอนที่ว่า ชีวิตของบุคคลย่อมเป็นไปตามกรรมหรือมีกรรมเป็นเครื่องกำหนด จึงทำให้คนไทยเชื่อมั่นว่า ใครประกอบกรรมดีย่อมได้รับผลดีตอบแทน ใครทำกรรมชั่ว ย่อมได้รับผลชั่วตอบแทน ด้วยปรัชญา

บทนี้ จึงทำให้คนไทยยอมรับสภาพ "ฟ้าดิน" หรือ "ธรรมชาติ" หรือเชื่อ "เคราะห์กรรม" อย่างไม่ได้แย้งและไม่คิดค้นแสวงหาสิ่งต่าง ๆ ให้เหนียวแน่น ได้รับสิ่งใดก็พอใจตามสภาพ เพราะคิดว่า วาสนาของตนมีเพียงเท่านั้น ใครได้ดีกว่าก็คิดว่า เพราะชาติก่อนเขาทำกรรมมาดี ชาตินี้จึงบุญพาวาสนาส่ง คนไทยจึงมีความสุขตามอัธยาศัยไม่น้อยยกน้อยใจ ไม่ริษยาแข่งขัน ค่านิยมอันนี้สอดคล้องกับ "ความพอใจ" (สันโทษ) ทำให้สังคมไทย (ในอดีต) เป็นสังคมที่สงบสุข ไม่มีการเรียกร้องต่อรอง หรือเกิดความขัดแย้งรุนแรง

แต่ปัจจุบันนี้ ค่านิยมนี้เริ่มเปลี่ยนแปลงไปตามเหตุการณ์ของโลกตามยุคตามสมัย

คนไทยรุ่นใหม่จำนวนหนึ่ง ไม่ยอมเชื่อถือโชคชะตา หรือเคราะห์กรรมต่อไปอีก เพราะคิดว่า ทุกสิ่งทุกอย่างในการดำเนินชีวิตจัดสรรได้โดยรัฐหรือชนชั้นปกครอง จึงทำให้ประเทศชาติของเราเข้าสู่ยุคของการเรียกร้อง แสวงหาสิ่งที่ประสบอยู่ ขอให้วิเคราะห์ดูสำนวนต่อไปนี้ว่า มีส่วนสนับสนุนคำกล่าวข้างต้นหรือไม่

- แข่งเรือแข่งแพแข่งไต้ วาสนาแข่งไม่ได้
- จงพอใจสิ่งที่มีอยู่
- บุญทำกรรมแต่ง
- ปลุกเรื่อนผิดคิดจนเรื่อนหลาย
- มีผัวผิดคิดจนตัวตาย (เคี้ยวนี้หย่าร้างกันเลย)
- รอราชรถมาเกย
- ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว
- กินบุญเก่าหมดแล้ว
- แล้วแต่ฟ้าดิน

14. ชอบความสนุกสนาน หูหรา โอ้อ้อ ทำอะไรใหญ่โต ใจกว้าง การชอบความโอ้อ้อ และใจกว้างนี้ เป็นลักษณะของคนไทยโดยทั่วไป เพราะคนไทยเชื่อมั่นและหยิ่งในเกียรติของตนเอง ไม่ว่าจะเป็นอย่างใด ฐานะต่ำต้อยเพียงไร คนไทยจะไม่ยอมให้ใครดูถูกเหยียดหยามได้ง่าย ๆ เพราะถือว่ามีความสามารถเท่าเทียมกับผู้อื่น นิสัยอันนี้ทำให้คนไทยยอมรับค่านิยมของความใจกว้างทำอะไรต้องใหญ่ หูหรา มิฉะนั้น "ชาวบ้านจะถูกดูถูก" และเรื่องดูถูกนี้ คนไทยทนไม่ได้ บางคนก็

เห็นว่า เป็นสิ่งไม่ควรทำต้องคอยตักเตือนพร่ำสอนกันอยู่เนื่องเนิ่นยี่ว่า อย่าทำอะไรเกินกำลังของ
คน แต่เราก็ยังประพฤติกกันอยู่ ถ้าวิเคราะห์ดูตามสำนวนต่อไปนี้อย่างถี่ถ้วนจะแลเห็นตามที่กล่าวมา

- จมไม่ลง, เกี้ยวแฝกมุงป่า
- ตำนน้ำพริกละลายแม่น้ำ
- ชี้อ้างจับตักแตน
- จงเอาใจเขามาใส่ใจเรา (ให้หนักถึงหัวอกคนอื่น)

15. ยกย่องเงิน และความมั่งคั่ง ข้อนี้ผู้เขียนขอยกมาช่วยกันพิจารณาว่าเป็น "ค่านิยม"

ของคนไทยหรือไม่ แต่ขอเสนอภาชิตที่เกี่ยวข้องมาให้ช่วยกันวิเคราะห์ดู เช่น

- สิ้นสะเกางสอดจ้าง แข็งกว่าเหล็ก เงินจ้างอ่อนได้โดยใจ
- มีเงินเขานับเป็นน้อง มีทองเขานับเป็นพี่
- ยากจนเงินทอง พี่น้องไม่มี
- เห็นเขาคีไคร่ได้ เห็นเขาไร้คู่แคลน
- เงินตรา คือ พระเจ้า

ถ้าสังเกตดูจาก "ค่านิยม" ในวรรณคดี จะเห็นว่าผู้มียศศักดิ์ ผู้มีอำนาจ มักจะมีเงิน
ดังนั้น จึงได้รับการยกย่องจากคนทั่วไป

16. นิยมอาชีพสบาย งานเบา ชอบอาชีพรับราชการ รักสวยรักงาม รักความประณีต

และอยากทันสมัย ข้อนี้เป็นคำกล่าวกันมานาน ผู้ศึกษาได้ค้นคว้าพินิจพิจารณาจากภาชิตเห็นว่า
พอเข้าเค้าบ้าง หรือบางอันก็เฉียด ๆ ไป จึงยกมาแสดงไว้

สำหรับค่านิยมรักความสายนั่น เชื่อว่าเป็นลักษณะนิสัยจนกลายเป็นค่านิยมของ
คนไทยสืบต่อกันมา คนไทยไม่ชอบงานหนักชนิดแบกหาม ไม่ชอบงาน "ต่ำ" เช่น เป็นลูกจ้างหรือกรรม-
กร มักพยายามทุกทางที่จะทำงานในตำแหน่งสบาย เช่น เป็นข้าราชการ เพราะถือว่ามั่งคั่งรดี มีหน้า
มีตา และพวกมีรายได้ต่ำมักจะมีรสนิยมสูงซึ่งเข้ากับทำนองที่คนสมัยใหม่พูดกันว่า "มี ไอ.คิว. เตี้ย
ไอ.เคียสูง" (มีภูมิปัญญาต่ำต้อย แต่ใฝ่สูง) หรืออีกประโยคหนึ่งว่า "อยากทันสมัยแต่ไม่พัฒนา"
(Modernization without development) คือ อยากเป็นคนทันสมัยอยู่ในสังคมที่เจริญ แต่
ไม่พยายามพัฒนาตนเองทางสติปัญญาทางสังคม และทางเศรษฐกิจ (ซึ่งเกี่ยวไม่อดทนและไม่กล้า
ตัดสินใจเสี่ยงในการทำสิ่งใดสิ่งหนึ่ง)

ส่วนความรักสวย รักงาม และรักความประณีตนั้น จะพบได้ในศิลปะต่าง ๆ ลองวิเคราะห์ดูจากสำนวนและภาพิตต่อไปนี้

- ลูกผู้ชายลายมือคือยศ เจ้าจงอุตสาห์ทำสมาเสมอ
- คั้นไม้ถือมือไม่ต้อง
- เขี่ยบขี้ไก่ไม่ฝ่อ
- คั้นไม้คิคิน
- ไก่งามเพราะขน คนงามเพราะแต่ง
- สิบพ่อค้าไม่เท่าพระยาเลี้ยง
- ทำนาอ่อมกล้า ทำปลาอ่อมเกลือ

17. รักความเป็นไท ความมีอิสระเสรี และความสะดวกสบาย คนไทยมีลักษณะนิสัย

รักความอิสระเสรี ไม่ชอบอยู่ในอำนาจของผู้อื่น ไม่ชอบการควบคุม บังคับ เข้มงวด ไม่ชอบการกดขี่ หรือไม่ต้องการให้ผู้อื่นผู้ใด เข้ามายุ่งเกี่ยวกับการดำเนินชีวิตของตน เพราะความรักความเป็นอิสระเสรีและความสะดวกสบาย อยากทำ ก็ทำ ไม่อยากทำก็ไม่ทำนี่เอง คนไทยจึงมักเลือกอาชีพอิสระ เช่น ทำนา ทำสวน แต่ไม่ชอบค้าขายเพราะเหนื่อยและลำบาก ต้องเอาใจลูกค้า คนไทยไม่ชอบการอ้อนวอน หรือเจรจามาจากความ เป็นลูกจ้างก็ไม่ถนัด เพราะไม่มีอิสระ ต้องทำงานในบังคับบัญชาของนายงาน คนไทยจึงนิยมรับราชการเพราะสะดวกสบาย แม้จะมีผู้บังคับบัญชา ก็มีใช้บังคับส่วนตัว

ในข้อนี้มีผู้วิจารณ์ว่า ทำให้ขัดกับการพัฒนาประเทศตามมาตรฐานสากล เพราะความรักอิสระ ทำให้คนไทยไม่ค่อยมีความรู้สึกผูกพันต่อหน้าที่ การถือตัวเองเป็นใหญ่ ทำให้การประสานงานและทำงานเป็นกลุ่มต้องมีปัญหาบางอย่าง

ขอให้วิเคราะห์คุณภาพชีวิตที่สะท้อน "ค่านิยม" ของคนไทยในข้อนี้ต่อไปนี้

- ปลุกเรื่อนตามใจผู้อยู่ ผูกอยู่ตามใจผู้นอน
- บ้านใครใครอยู่ อู่ใครใครนอน
- วัวไม่กินหญ้า อย่าข่มเขา
- อย่าข่มเขา โคชินให้กินหญ้า
- ลางเนื้อชอบลางยา

- ต่างคนต่างจิตต่างใจ
- พูดได้ตามใจ คือ ไทยแท้
- ไม่ลำเอียงยังต่างปล้อง ฟันคั่งยังต่างใจ
- อูระไม่ใช่

18. ให้อภัยง่าย ส้มง่าย ไม่ผูกพยาบาท อะลุ่มอล่วย ออมชอม ปรับตัวเก่ง ไม่สนใจสิ่งเล็กน้อย เมื่อพิจารณาแล้วในข้อนี้ ก็อาจเป็นเพราะคำสอนในพุทธศาสนาที่สอนให้อภัย ไม่ผูกพยาบาท จงเวร คนไทยมักจะส้มง่าย อะลุ่มอล่วยและอมชอม ปรับตัวเก่งจนกลายเป็นคุณลักษณะอย่างหนึ่ง คือ การให้อภัยกัน และปรับตัวเข้าหากัน คนไทยจึงอยู่ด้วยกันด้วยความสุข เพราะไม่สนใจความไม่ดีของคนอื่น ทั้งพร้อมที่จะส้มและให้อภัยได้ทุกเมื่อ

โปรดสังเกตและวิเคราะห์ดูภาพที่ต่อไปนี้

- สีสันยังรู้พลาด นักปราชญ์ยังรู้พลั้ง (ให้อภัยและเห็นใจกัน)
- อย่าฟันฝอยหาตะเข็บ (ให้ล้มเสียว)
- ชั่วช่างชิตีช่างสงฆ์ (ไม่เอาใจใส่เรื่องของคนอื่น)

บทสรุป เรื่อง "คนไทยกับค่านิยม คนไทยนั้น มีค่านิยมที่ยึดถือกันและปฏิบัติกันมาช้านานหลายประการ เช่น การยึดหลักจริยธรรมและคุณธรรมในศาสนาพุทธเป็นสรวณะ การยกย่องชาติภูมิ ศักดิ์ตระกูล การเคารพผู้มีอาวุโส ครูบาอาจารย์ การนิยมความสุภาพอ่อนโยน ไม่มุทะลุ ก้าวร้าว มีความเมตตากรุณา เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ความรักหน้า รักเกียรติยศ รักพวกพ้อง การยกย่องความกตัญญูกตเวที การรักและเทิดทูนสถาบันกษัตริย์ การรู้จักที่ต่ำที่สูง และมีความอดกลั้น รู้จักประสานประโยชน์ ประนีประนอมชอบความสนุกสนานใจกว้าง รักความอิสระเสรี ให้อภัย ไม่ผูกพยาบาท นิยมงานเบา และอาชีพสบาย เป็นต้น ค่านิยมบางอย่างก็เป็นของดีที่ทำให้คนไทยมีเอกลักษณ์เลื่องลือไปทั่วโลก แต่ค่านิยมบางอย่างก็เป็นสิ่งที่เราควรแก้ไขและปรับปรุงใหม่ เพราะถ้ายึดถือกันต่อไป อาจทำให้การพัฒนาประเทศระบอบประชาธิปไตยไม่ได้ผลตามเป้าหมาย จึงเป็นหน้าที่ของเราทุกคนที่จะต้องรู้จักตนเอง ปรับปรุงตนเอง พัฒนาตนเอง และศึกษาตนเองให้ถ่องแท้ว่า ตนเองมีข้อบกพร่อง สมควรแก้ไขอย่างไรก็ต้องช่วยกันแก้ไขและปรับปรุงให้ดีขึ้น เพื่อตนเองและประเทศชาติจะได้เจริญก้าวหน้าสืบต่อไป

ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับค่านิยมในสังคมไทย

การแก้ไขบางอย่างในสังคมไทย พวกเรานึกถึงหลักธรรมสำคัญในพุทธศาสนาเป็นที่พึ่ง ผลของการกระทำจะอยู่ที่การทำความดี และร่วมกันสร้างแต่สิ่งที่ดีงาม คำนี้ถึงประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าส่วนตน ควรส่งเสริมและสนับสนุนให้เกิดความขยันหมั่นเพียร ประพฤติดีและปฏิบัติชอบ และซื่อสัตย์สุจริต เลิกยอมการยอมรับนับถือเงินตราและอำนาจยศศักดิ์ที่ได้มาโดยไม่ชอบธรรม ปฏิบัติตนอยู่ในกรอบของกฎหมายและศีลธรรมอันดีงาม ปรับปรุงการทำงานร่วมกันเป็นหมู่ เป็นคณะ ให้มีประสิทธิภาพสูง ร่วมกันสร้างพลังทางเศรษฐกิจให้เข้มแข็ง มีระเบียบวินัย รู้จักเสียสละเพื่อส่วนรวม ยึดมั่นในศาสนา และรักษาขนบธรรมเนียมประเพณีอันดีงามของชาติ พร้อมทั้งรักษาความเสมอภาคในสังคมและมีความสมัครสมานสามัคคีเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน ร่วมแรงร่วมใจกันในการพัฒนาประเทศชาติ ไปสู่ระบอบประชาธิปไตยในอนาคต

เมื่อได้ศึกษาค่านิยมตามสุภาจิตและสำนวนไทยแล้ว ควรศึกษาค่านิยมทางด้านความรู้ เศรษฐกิจ สังคม และค่านิยมทางด้านความสวยงามเพิ่มอีกด้วย ทั้งนี้ เพื่อให้เกิดความเข้าใจชีวิตและสังคมไทยในยุคประชาธิปไตย ซึ่งขอนำมากล่าวในที่นี้เพียงบางส่วนเท่านั้น อันจะเป็นแนวทางการศึกษาต่อไป

ค่านิยมทางความรู้¹

1. ผู้ปฏิบัติงานไม่สับสนใจในทางวิชาการและศาสตร์ใหม่ ๆ คงพอใจในประสบการณ์มากกว่า
2. ระหว่างเหตุผลกับตัวบุคคล เคารพในตัวบุคคลมากกว่า นิยมรับฟังเหตุผลที่เป็นประโยชน์แก่ตัว หรือเป็นเหตุผลจากผู้ที่เคารพนับถือ
3. เมื่อประสบปัญหา นิยมใช้วิธีการแก้ปัญหาก็ทำกันมาแต่เดิมไม่ชอบลองวิธีอื่น
4. นิยมประเมินสิ่งต่าง ๆ ด้วยจำนวนและขนาดมากกว่าคุณค่า
5. นิยมสามัญสำนึก ถือว่าทุกคนควรมีถ้าเป็นคนฉลาด

¹ มนุษยสัมพันธ์, หน้า 200-201 ของ ธรรมรส โชติกฤษ

6. เห็นความสำคัญของการศึกษาตรงที่ว่า ทำให้ไม่เสียเปรียบใคร การเรียนสูง ๆ ก็เพื่อจะได้มีตำแหน่งสูง ๆ เงินเดือนมาก ๆ เป็นสำคัญ

7. ถือว่าการศึกษาชั้นมหาวิทยาลัย เหมาะสำหรับผู้ที่มีเงินส่งเสียเท่านั้น

ฯลฯ

ค่านิยมทางเศรษฐกิจ

1. ชอบวัดความสำเร็จของคนจากความร่ำรวย และตำแหน่งหน้าที่ ถือว่าความมั่งมีเป็น โชคของแต่ละบุคคลซึ่งไม่เหมือนกัน ถ้าเปรียบเทียบกันแล้วนิยมเกียรติยศชื่อเสียงน้อยกว่าเงินทอง

2. เชื่อความสำเร็จเกิดความเฉลี่ยฉลาดมากกว่าความอดุสาหะมานะทำงานหนัก

3. ไม่ค่อยสนใจในเรื่องสมรรถภาพของการทำงาน สนใจแต่ในเรื่องคนที่ใช้คล่องได้ อย่างใจเป็นพอ

4. ไม่ชอบประหยัดเพื่ออนาคต ถือหลักว่าเงินทองเป็นของนอกกายหาเอาใหม่ได้ ถึง เวลาค่อยแก้ปัญหากัน "ใครปัญญาไวหาได้บ้าน"

5. เกลียดการแข่งขันในการทำมาหากิน ถือว่าคู่แข่งเป็นศัตรูที่จะคอยกลั่นแกล้ง เอา รัดเอาเปรียบทำลายประโยชน์ตน ชอบทำงานด้วยกันฉันเพื่อน

6. รัฐบาลจะควบคุมการค้า หรือปล่อยเสรีไม่สนใจ ขออย่าให้ของแพงก็แล้วกันเพราะ ไม่ได้เป็นผู้ค้าเอง

7. ไม่ทราบและไม่สนใจเศรษฐกิจของประเทศ

8. ไม่ชอบการค้าและไม่ไว้วางใจพ่อค้า

ฯลฯ

ค่านิยมทางความสวยงาม

1. ไม่สนใจจิตรกรรมเท่าไรนัก ดูเล่นครั้งเดียวก็พอแล้ว มีไว้ในบ้านก็เพื่อประดับ บารมีมากกว่า

2. ชอบงานอดิเรกปลูกต้นไม้ดอกไม้ เลี้ยงปลามากกว่าการสะสม ภาพเขียนภาพนั้น ไม่ ว่าราคาถูกหรือแพง

3. สนใจเรื่องความสะอาดของร่างกายมากกว่าความสะอาดเรียบร้อยทั่ว ๆ ไปของบ้านหรือที่ทำงาน

4. นิยมความงามของสตรีที่สำคัญที่สุดอยู่ที่ใบหน้า และกิริยา

5. ไม่สนใจกับนักเขียน หรือจิตรกรเป็นพิเศษกว่าคนอื่น

ฯลฯ

ค่านิยมทางสังคม

1. มีความรู้สึกว่าคุณเราควรมีความซื่อสัตย์ ความจริงใจ ความกรุณา ความเอื้ออาทร ความเป็นกันเอง โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ความมีใจเป็นนักเลง รักพวกพ้อง ซึ่งอาจจะข่มคุณสมบัติอื่น ๆ ได้

2. คิดว่าคุณเราควรจะต้องคบเพื่อนฝูงเท่าที่พอใจคบ ไม่ต้องฝืนใจคบคนที่แปลกหน้า หรือแปลกพวกแปลกหมู่ ถ้อยคำ "บ้านใครใครอยู่ อยู่ใครใครนอน"

3. นิยมการกีฬาและมีน้ำใจเป็นนักกีฬาในบางเรื่อง

4. นิยมความเป็นธรรมและความยุติธรรมค่อนข้างมาก

5. ไม่ชอบการทะเลาะหย่าน โดยตีความว่าเป็นความโกล และการด้นรันท้นอาย

6. นิยมคนที่ไม่ถือตัว แต่ยังคงให้ความเคารพ ไม่กล้าเป็นกันเอง

7. ไม่นิยมคนหลักลอย แต่ไม่รังเกียจถ้าไม่ทำความเดือดร้อนให้

8. ไม่ห่มเห่ทุกสิ่งทุกอย่างให้กับครอบครัวถือว่าครอบครัวไม่อยู่ในฐานะที่ต่างกับเพื่อนฝูงที่ทำงาน ความสุขนอกบ้านมีพอ ๆ กับในบ้าน การเลี้ยงบุตรใช้วิธีลงโทษให้อยู่ในกรอบ การแตกแยกกันระหว่างสามีภรรยา ถือเป็น เรื่องของดวงชะตา สามีมีสิทธิ์ที่จะมีภรรยาอื่นได้เมื่อเป็นผู้หาเลี้ยง การมีบ้านเป็นของตนเองไม่สำคัญนักถ้ายังอาศัยเขาอยู่ได้

ฯลฯ

ค่านิยมที่เสนอมานี้เป็นค่านิยมที่สมมติตามแนวโน้มที่แสดงออกและยังมีค่านิยมอีกหลายอย่างแล้วแต่ความต้องการที่จะทราบ เช่น ค่านิยมทางการเมือง ค่านิยมทางศาสนา เหล่านี้ เป็นต้น ค่านิยมนั้นเป็นเรื่องของจิตใจ เป็นเรื่องของความชอบหรือไม่ชอบ ซึ่งจะนำไปสู่การ

กระทำแล้วแต่ว่าสิ่งที่มีผลกระทบต่อความรู้สึกนั้น คล้อยตามหรือขัดแย้งกับความนิยมชมชอบของแต่ละบุคคล คำนิยมทำให้บุคคลเลือกวิธีการที่จะตอบสนองความต้องการในด้านต่าง ๆ ที่ตนปรารถนา การจะทราบคำนิยมทั่ว ๆ ไปของสังคมนั้นต้องศึกษาสำรวจอย่างมีระบบประกอบกับมีประสบการณ์และการสังเกต และการพิจารณาไตร่ตรองด้วยอุบายอันแยบคาย เพื่อที่จะนำมาใช้ให้เกิดประโยชน์ในชีวิตประจำวันต่อไป

แนวทางแก้ไขค่านิยมในสังคมไทย

1. ผู้นำในสังคมไทยต้องปฏิบัติตนให้เป็นตัวอย่างที่ดี นำยกย่องนับถือ
  2. อย่าสำคัญผิดในค่านิยมอันจอมปลอม เพราะจะทำให้ตนเองและสังคมเดือดร้อน
  3. ต้องแก้ไขค่านิยมบางอย่างที่ยึดมั่นและนับถือกันมานาน และปรับให้เหมาะสมกับภาวะการณ์ปัจจุบัน
  4. ปลุกฝังนิสัยให้มองเห็นคุณค่ามากกว่าปริมาณ หรือจำนวน
  5. ผู้บริหารในคณะรัฐบาล ครู-อาจารย์ พระสงฆ์ และพ่อค้า ประชาชน ต้องให้ความร่วมมือในการสร้างค่านิยมใหม่ที่สอดคล้องกับการศึกษาการเป็นอยู่ และการปกครองในระบอบประชาธิปไตย เราจึงจะได้ค่านิยมใหม่ สังคมใหม่ที่เรปรารถนา
- ต่อไปนี้เป็นการศึกษาค่านิยมพื้นฐาน 5 ประการ เพื่อให้สอดคล้องกับภาวะการณ์ปัจจุบันที่ควรจะเป็น

ค่านิยมพื้นฐาน 5 ประการ

เมื่อปีพุทธศักราช 2525 สำนักคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ กระทรวงศึกษาธิการ ได้กำหนดค่านิยมพื้นฐาน 5 ประการ ของคนไทยที่ควรจะมีหรือควรจะเป็นและควรนำมาปฏิบัติอย่างยิ่ง เพื่อความเจริญรุ่งเรืองพัฒนาตาวารแห่งชาติไทย

ผู้เรียบเรียงพิจารณาแล้วเห็นว่ามีคามจำเป็นอย่างยิ่งสำหรับนักศึกษาในปัจจุบันนี้ ต้องศึกษาให้เข้าใจและนำไปปฏิบัติให้เกิดประโยชน์แก่ตนเองและประเทศชาติ ซึ่งค่านิยมพื้นฐาน 5 ประการมีรายละเอียดดังนี้

1. ฟังตนเอง ชยันหมั่นเพียร และมีความรับผิดชอบ
2. ประหยัดและออม
3. มีระเบียบวินัยและเคารพกฎหมาย
4. ปฏิบัติตามคุณธรรมของศาสนา
5. มีความรักชาติ ศาสน์ กษัตริย์

แนวทางปฏิบัติตามค่านิยมพื้นฐาน

1. การฟังตนเอง ชยันหมั่นเพียร และมีความรับผิดชอบ
  - 1.1 ศึกษาหาความรู้อยู่เป็นเนืองนิตย์
  - 1.2 ฝึกฝนตนเองให้มีความสามารถและความชำนาญ
  - 1.3 ใช้ความรู้ความสามารถของตนเองให้เต็มที่ ก่อนที่จะขอความช่วยเหลือจากผู้อื่น
  - 1.4 มีความเข้มแข็ง อดทน ไม่ย่อท้อต่ออุปสรรคและปัญหาทั้งปวง
  - 1.5 ใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์
  - 1.6 คิดชอบ ทำชอบ และแก้ปัญหาได้
  - 1.7 ขวนขวายประกอบอาชีพสุจริตโดยไม่เลือกงาน
  - 1.8 รับผิดชอบต่อตนเอง ต่อส่วนรวม ต่อหน้าที่และการกระทำ
  - 1.9 ปฏิบัติงานให้สำเร็จเรียบร้อย ไม่คั่งค้าง
2. การประหยัดและออม
  - 2.1 ความเป็นอยู่อย่างเรียบง่าย
  - 2.2 มีความพอดีในการบริโภคและเว้นการฟุ้งส้าง ที่เกินความสามารถ
  - 2.3 ใช้ทรัพยากรและเวลาให้เป็นประโยชน์มากที่สุด
  - 2.4 คำนึงถึงฐานะและเศรษฐกิจ คิดก่อนจ่ายใช้เท่าที่จำเป็น
  - 2.5 ไม่ใช้จ่ายสุรุ่ยสุร่ายฟุ่มเฟือย หรือตระหนี่ถี่เหนียวเกินไป
  - 2.6 จัดงานและพิธีต่าง ๆ โดยใช้จ่ายเท่าที่จำเป็น

- 2.7 เพิ่มพูนทรัพย์ด้วยการเก็บและนำไปทำให้เกิดประโยชน์
  - 2.8 รู้จักใช้ ดูแลรักษา และบูรณะทรัพย์ทั้งของตนและของส่วนรวม
  - 2.9 วางแผนการใช้จ่ายให้รอบคอบมีสัดส่วนและออมไว้บ้างตามสมควร
3. การมีระเบียบวินัยและเคารพกฎหมาย
    - 3.1 รักษาความสะอาดของบ้าน เรือน ที่อยู่อาศัย และสาธารณสถาน
    - 3.2 ช่วยกันรักษาและไม่ทำลายสาธารณสมบัติและสิ่งแวดล้อม
    - 3.3 รู้จักใช้สิทธิและหน้าที่ และละเว้นการใช้อิทธิสิทธิ์
    - 3.4 รับบริการตามลำดับก่อนหลัง
    - 3.5 สนับสนุนและส่งเสริมเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติตามกฎหมาย
    - 3.6 ไม่แก้แค้นหาโดยวิธีรุนแรงหรือไม่ชอบด้วยระเบียบวินัยและกฎหมาย
    - 3.7 มีมารยาทในการขบชี่ยนพาหนะปฏิบัติตามกฎจราจรและช่วยดูแลรักษาทางสัญจรไปมา
    - 3.8 ทำหน้าที่พลเมืองดีโดยแจ้งต่อเจ้าหน้าที่เมื่อรู้เห็นการกระทำผิดระเบียบวินัยและกฎหมาย
    - 3.9 รับผิดชอบและปฏิบัติตามระเบียบวินัยและกฎหมายในฐานะเจ้าหน้าที่
  4. การปฏิบัติตามคุณธรรมของศาสนา
    - 4.1 ไม่เบียดเบียนประทุษร้ายต่อคนและสัตว์
    - 4.2 มีเมตตากรุณา
    - 4.3 ไม่เห็นแก่ได้ เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ และเสียสละ เห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมยิ่งกว่าประโยชน์ส่วนตัว
  5. ความรักชาติ ศาสน์ กษัตริย์
    - 5.1 สถาบันชาติ
      - 5.1.1 ศึกษาให้เข้าใจประวัติและการดำรงอยู่ของชาติ
      - 5.1.2 สอดส่องป้องกันภัยและแก้ไขความเสียหายที่กระทบกระเทือนความมั่นคงของสถาบันชาติ

- 5.1.3 ป้องกันและรักษาผลประโยชน์ของชาติ
- 5.1.4 ส่งเสริมและรักษาเกียรติของชาติ ภาควงมีใจในความเป็นไทยและนิยมไทย
- 5.1.5 สร้างเสริมความสามัคคีของคนในชาติ
- 5.1.6 เสียสละประโยชน์ส่วนตัวและแม้ชีวิตเพื่อประเทศชาติ
- 5.1.7 ปฏิบัติหน้าที่ของพลเมืองดี โดยการรับราชการทหารประกอบอาชีพสุจริต และเสียสละภาษีอากรเพื่อพัฒนาประเทศ
- 5.1.8 ยกย่องให้เกียรติผู้ที่ทำหน้าที่ป้องกันและเสียสละเพื่อประเทศชาติ
- 5.1.9 ปฏิบัติตามคติพจน์ที่ว่า "การรักษาวัฒนธรรมคือการรักษาชาติ"
- 5.2 สถาบันศาสนา
  - 5.2.1 ศึกษาศาสนาให้มีความรู้ความเข้าใจอันถูกต้อง
  - 5.2.2 บลุกความเชื่อความเลื่อมใสในศาสนาด้วยปัญญา
  - 5.2.3 ปฏิบัติตามคำสั่งสอนของศาสนาในชีวิตประจำวัน
  - 5.2.4 สอดส่องป้องกันภัย และแก้ไขความเสียหายที่กระทบกระเทือนความมั่นคงของสถาบันศาสนา
  - 5.2.5 ช่วยกันส่งเสริมทะนุบำรุงศาสนา
  - 5.2.6 ไม่ทำลายบุขนิยสถาน บุขนิยวัตถุ และศิลปกรรมทางศาสนา
  - 5.2.7 เผยแพร่ความรู้และการปฏิบัติตามหลักศาสนา
  - 5.2.8 เคารพเทิดทูนศาสนา และไม่กระทำการใด ๆ ในทางดูหมิ่นเหยียดหยาม
  - 5.2.9 สร้างความเข้าใจอันดีระหว่างผู้นับถือศาสนาต่าง ๆ
- 5.3 สถาบันพระมหากษัตริย์
  - 5.3.1 ศึกษาให้มีความรู้ ความเข้าใจอันดีเกี่ยวกับสถาบันพระมหากษัตริย์
  - 5.3.2 รักษาและส่งเสริมระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข

- 5.3.3 สอดส่องป้องกันภัย และแก้ไขความเสียหายที่กระทบกระเทือนความมั่นคงของสถาบันพระมหากษัตริย์
- 5.3.4 แสดงความจงรักภักดี เทิดทูนพระเกียรติและเผยแพร่พระราชกรณียกิจ
- 5.3.5 ร่วมกันประกอบความดีเพื่อถวายเป็นพระราชกุศล โดยเฉพาะในวันสำคัญที่เกี่ยวกับพระมหากษัตริย์

แนวคำตอบบทที่ 4

1. ค่านิยม คืออะไร?
  - ความคิด, พฤติกรรมและสิ่งที่มีมนุษย์ยอมรับนับถือว่ามีคุณค่า มีประโยชน์
2. ค่านิยมของสังคม หมายถึงสิ่งใดบ้าง?
  - สิ่งที่น่าสนใจสิ่งที่คุณปรารถนาจะได้ จะมี และจะเป็น
3. สิ่งที่เป็นค่านิยมนั้นต้องประกอบด้วยอะไรบ้าง?
  - การกระทำ, การปฏิบัติ การนับถือและการบูชายกย่อง
4. ค่านิยมของสังคมมีลักษณะอย่างไรบ้าง?
  - เป็นแบบฉบับของความคิด และการกระทำสามารถนำมาปฏิบัติได้ในสังคมมนุษย์
5. ดร. พัทธา สายหู ได้ให้ความหมายค่านิยมในสังคมวิทยาไว้อย่างไร?
  - สิ่งที่มีมนุษย์ถือประจําใจที่ช่วยตัดสินใจในการเลือก
6. มนุษย์เมื่อจะทำอะไรจะต้องอาศัยอะไร เป็นเครื่องกำหนดการกระทำของตน
  - คุณค่าที่ตนยึดถือ
7. ค่านิยมเกิดขึ้นตั้งแต่เมื่อไร?
  - เกิดขึ้นมาพร้อมกับมนุษย์
8. ค่านิยมของแต่ละบุคคลนั้นเกิดจากอะไร?
  - ประสบการณ์ การศึกษาและการอบรมมาไม่เหมือนกัน
9. การที่ค่านิยมไม่แน่นอน ย่อมเปลี่ยนแปลงไปตามกาลสมัย เพราะเหตุใด?
  - เพราะมนุษย์มีประสบการณ์มากขึ้นจึงรู้จักปรับปรุงค่านิยมเดิมให้เหมาะสมยิ่งขึ้น
10. ค่านิยมนอกจากจะเกิดจากประสบการณ์ของบุคคลแล้วยังเกิดจากอะไร?
  - ความคิดอย่างรอบคอบและการวิเคราะห์ถึงผลที่จะตามมาในชีวิต
11. ค่านิยมที่เกี่ยวกับความดี ความชั่ว ความถูกต้อง ความผิด เป็นค่านิยมทางด้านใด
  - จริยศาสตร์

12. การตัดสินค่านิยม คืออะไร?
  - การประเมินค่าวัตถุและการกระทำที่คนเราชอบหรือไม่ชอบ ดีหรือเลว
13. การตัดสินค่านิยมมีลักษณะอย่างไร?
  - เป็นการตัดสินเชิงวิัจักษณ์
14. การตัดสินค่านิยมเชิงจริยศาสตร์เป็นการประเมินค่าเกี่ยวกับอะไร?
  - การกระทำที่ดี หรือเลว
15. การตัดสินค่านิยมยึดถืออะไรเป็นหลัก อุดมคติ มาตรฐาน หรือแบบฉบับที่สังคมยอมรับ
16. การตัดสินว่าทองคำและเงินตราเป็นสิ่งที่มีความสำคัญเป็นการตัดสินค่านิยมแบบใด?
  - วัตถุวิสัย
17. คำว่าที่ว่า "มีเงินเขานับเป็นน้อง มีทองเขานับเป็นพี่ ยากจนเงินทองพี่น้องไม่มี" แสดงถึงค่านิยมแบบใด?
  - วัตถุวิสัย
18. นักปรัชญาเมธีบางคน ถือว่าการตัดสินค่านิยมเป็นจิตวิสัย เพราะเหตุใด?
  - เพราะค่านิยมนั้นมีความสัมพันธ์กับความชอบหรือไม่ชอบของบุคคล
19. การแสดงความเมตตากรุณาต่อคนที่ตกทุกข์ได้ยาก แสดงถึงการมีค่านิยมแบบใด?
  - จิตวิสัย
20. ทัศนคติที่ว่า ชอบหรือไม่ชอบนั้นเกิดจากอะไร?
  - คุณภาพของค่านิยมในวัตถุ
21. การตัดสินค่านิยมที่ถูกต้องนั้นเป็นการตัดสินแบบใด?
  - วัตถุวิสัยและจิตวิสัยรวมกัน
22. ค่านิยมนอกจากมีความสัมพันธ์กับความชอบหรือไม่ชอบแล้วยังมีความสัมพันธ์กับอะไรบ้าง?
  - ทัศนคติและความสนใจของบุคคล
23. ส่วนวนภาษิตและวัฒนธรรมสะท้อนให้เราเข้าใจอะไรได้บ้าง?
  - ค่านิยม วิถีชีวิต และความเชื่อถือของบุคคลในสังคม
24. คำว่า "ค่านิยมของคนไทย" หมายถึงอะไร?
  - ค่านิยมที่คนไทยส่วนใหญ่ เชื่อถือและปฏิบัติสืบ ๆ กันมาจนเกิดเป็นลักษณะนิสัยประจำชาติ

25. ค่านิยมเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาชีวิตและสังคมหรือไม่?
- ค่านิยมบางอย่างเป็นบางอย่างไม่เป็น
26. การปรับปรุงค่านิยมให้เหมาะสมขึ้นอยู่กับอะไร?
- ตัวเราเอง เพราะเราเองยอมรับหรือไม่ยอมรับ
27. ค่านิยมของคนไทยเท่าที่เป็นอยู่ทุกวันนี้ส่วนใหญ่ยึดถือหลักอะไร?
- หลักจริยธรรมและคุณธรรม
  - คำสอนของพุทธศาสนา
28. ค่านิยมที่ได้จากคำสอนทางพุทธศาสนาได้แก่อะไรบ้าง?
- ความไม่ประมาทเป็นทางแห่งความไม่ตาย
  - ความประมาทเป็นทางแห่งความตาย
  - บุคคลผู้ประมาทแม้มีชีวิตอยู่ก็เหมือนตายแล้ว (ตายจากคุณความดีที่จะพึงได้รับ)
  - ความเชื่อ เรื่องกฎแห่งกรรม
  - ความกตัญญูกตเวที
  - ความพอใจ ตามมี ตามได้ และตามฐานะ โดยให้คำนึงถึงความรู้ ความสามารถของตน
  - ความเมตตากรุณาต่อบุคคลประสบความทุกข์ ความเดือดร้อน
  - ความสุภาพ อ่อนโยน
  - การต้อนรับด้วยอัธยาศัยไมตรี
  - ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ฯลฯ
- ตลอดจนถึงการสงเคราะห์และอนุเคราะห์
29. ภาษิตที่ว่า "สี่ตีนยังรู้พลาด นักปราชญ์ยังรู้พลั้ง" แสดงถึงค่านิยมในเรื่องอะไร?
- การให้อภัยและการเห็นใจกัน
30. ภาษิตที่ว่า "มีความรู้ท่วมหัว เอาตัวไม่รอด" หมายถึงบุคคลเช่นไร?
- มีความรู้แต่ขาดศีลธรรมจึงไม่ได้ดี